

81.632.1
П 893

АЛТАЙ ТИЛИН ҮРЕНЕР БИЧИК

(Баштапкы жыл)

КОНТРОЛЬНЫЙ ЛИСТОК
СРОКОВ ВОЗВРАТА

КНИГА ДОЛЖНА БЫТЬ
ВОЗВРАЩЕНА НЕ ПОЗЖЕ
УКАЗАННОГО ЗДЕСЬ СРОКА

Колич. пред. выдач.

З ТМО Т. 3.600.000 З. 2754—90

О. Н. ПУСТОГАЧЕВА

АЛТАЙ ТИЛИН ÜРЕНЕР БИЧИК

(Баштапкы жыл)

Алтай Республиканын башкарузынын билим
ле үредү комитединин эксперт кўреези жöптöгөн

Алтай Республиканын «Üч-Сўмер» бичик чыгартузы
1997

81.632.4 + 921
П 893

2

Орловский
эжир. - 1919.

5 ПОИ-АТУБ

А 2336
Горно-Алтайская
область
им. А. М.
отека
она

✓
2

Кўстинг айы жаңырды,
Ўредўнинг кўни башталды.
Кўлўмзиренген јаш балдар
Ўренерге школго келди.

А. Калкин.

эзен — здравствуй
эзендер — здравствуйте
јакшылар — здравствуйте
јакшы — здравствуй
јакшы — хорошо

отур — садись
отураар — садитесь
балдар — дети, ребята
эйе — да
јок — нет, нету

1 таскаду. Эрмектерди јарт, чоком кычыр. — Выразительно читай предложения.

Тышкары јааш. Јут кўн. Јаан тураларда јылу.

2 таскаду. Алкыш сөстөрдү үренип ал. — Выучи слова — благопожелания.

Улулар алдында укаалу бол,
Јаандар алдында санаалу бол.

3 таскаду. Табышкактын каруузын тап. — Отгадай загадку.

Учар куш эмезим,
Је тўнде учуп јүредим.

Я не птица летающая,
Но ночью летаю.

јааш — дождь

тышкары — на улице

јылу — теплый (ая, ое, ые)

јаан — большой (ая, ое, ие)

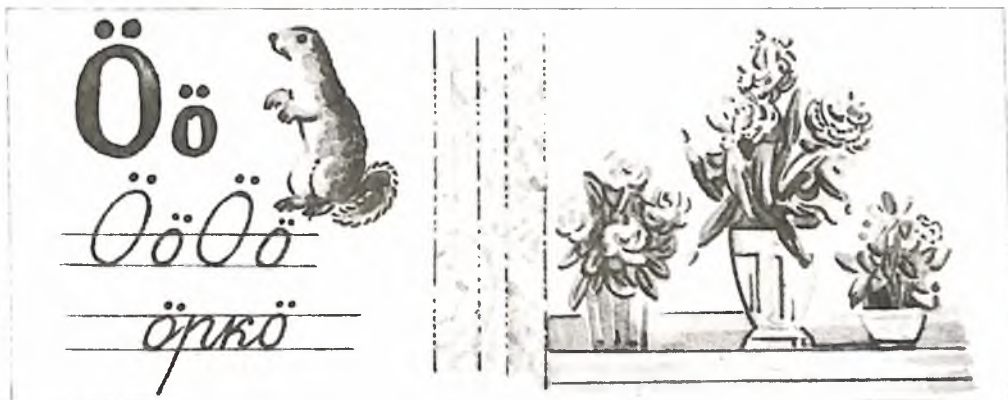
тура — дом

јут — ненастье, ненастный

кўн — день

кўн — солнце

В алтайском языке есть долгие гласные. На письме они обозначаются одинаковой гласной. Например: јаан, јоон, јааш и т. д.

4 таскаду. Эрмектерди бичип ал. — Спиши предложения.

Бу тура. Јаан көзнөктөр. Көзнөктөрдө чечектер.

5 таскаду. Табышкактын каруузын јурап ал. — Нарисуй отгадку.

Көс тө јок, тил де јок,
колго алза, куучынчы.

Без глаз, без языка,
в руки возьмешь,
рассказывает.

6 таскаду. Сөстөрди алтай тилге көчүреле, бичип ал. — Слова переведи на алтайский язык, запиши.

Да, нет, дождь, дети, день, на улице.

7 таскаду. Јарт, чокым кычыр. — Выразительно читай.

Көп сөстө чын јок,
Кеп сөстө төгүн јок.

көзнөк — окно

чечек — цветок

көзнөктөр — окна

чечектер — цветы

бичик (бичиктер) — книга (и)

сөс — слово

чын — правда

төгүн — ложь

8 таскаду. Јарт, чокым кычыр. — Выразительно читай.

Алтын күс келди. — Пришла золотая осень.

Агаштар саргарат. — Деревья желтеют.

Күски күндер кыска. — Осенние дни короткие.

9 таскаду. Сөстөрдү орус тилге көчүрелө, бичип ал. —
Слова переведи на русский язык, перевод спиши.

Тура, көзнөк, чечек, бичик, јылу.

10 таскаду. Кеп сөсти кычыр. — Читай пословицу.

Öскүрип алза, мал болор,
Öмөлөп алза, јон болор.

11 таскаду. Кычыр. Читай стихотворение о щенке и Кару.

Күчүгеш Каруга үрерде,
Кару кенетейин ыйлады.
Кару ыйлап ийерде,
Күчүгеш качып жүгүрди.

А. Матин.

күс — осень

бар — есть

бар — иди

күски — осенний(ая,
ее, ие)

келди — пришел (а,и)

кыска — короткий (ая, ое, ие)

узун — длинный (ая, ое, ые)

агаш(тар) — дерево (ья)

12 таскаду. Кычыр. — Читай.

Алтайда јараш аңдар бар. Аңдарды азырап јат.
Аңнын тузазы јаан.

13 таскаду. Ёлгерди чокым кычыр. — Выразительно прочита́й стихотворение_о дожде и зверятах.

Андар ыйлажат,
Жааш ла жааш,
Айга чыгара
Жалпырык балкаш.

С. Сартакова.

14 таскаду. Табышкактын каруузын журап ал. — Нарисуй отгадку.

Кол до жок, бут та жок,	Без рук, без ног,
бойы дезе оосту да, тилдү де.	но сам голосистый,
	языкастый.

ан — марал

күзүңи — звонок

туза — польза

ай — месяц

жараш — красивый (ая,
ое, ые)

азырап жат — кормит (ят)

ШКОЛ. — ШКОЛА.

15 таскаду. Кычыр. — Читай.

Бистинг школ.

Бистинг школ жаңы. — Наша школа новая.

Көзнөктөри жаан, жарык. — Окна большие, светлые.

Школдын жанында жараш чечектер. — Возле школы красивые цветы.

Балдар школдо үренет. — Дети учатся в школе.

16 таскаду. Кычыр. Сөзликке көчүр. — Читай. Переведи со словарем.

Мерген үренчик. Алтынай үренчик. Школдо көп үренчиктер үренет. Мен баштапкы класстын үренчиги.

17 таскаду. Сөстөрдү алтай тилге көчүрөлө, бичип ал. —
Слова переведи на алтайский язык, запиши.

Красивый, большой, кормят, польза, день, месяц.

үренчик — ученик, ученица

көп — много

мен — я

баштапкы — первый (ые, ое, ая)

үренет — учится, учатся

ас — мало

бис — мы

экинчи — второй (ая, ое, ые)

КЛАСС.

18 таскаду. Јурук аайынча сурактарга каруу бер. — По рисунку ответь на вопросы.

Класстын ичинде не бар? — Что находится в классе?

Уулчак кайда отурат? — Где сидит мальчик?

Кызычак кайда турат? — Где стоит девочка?

19 таскаду. Кычыр. — Читай.

Балдар класста отурат. — Дети сидят в классе.

Олор урокко белетенет. — Они готовятся к уроку.

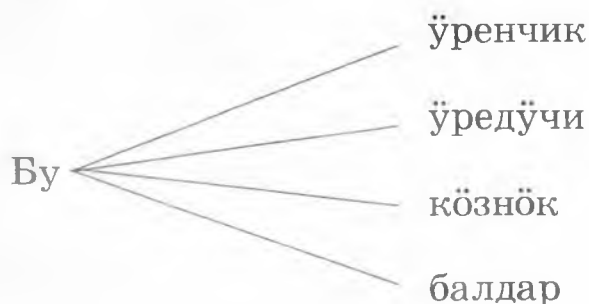
Ўредүчи класска кирди. — Учительница вошла в класс.

Алтай тилдин урогы башталды. — Начался урок алтайского языка.

20 таскаду. Алтай тилге көчүреле, бичип ал. — Переведи на алтайский язык, запиши.

Я ученица. Я ученик. Новая школа. Большое окно.

21 таскаду. Схемала эрмектер тургус. — Составь предложения по схеме.

үредүчи —учитель, учительница

не? — что?

кайда? — где?

бу — это, эта, этот, эти

кызычак(тар) —девочка(и)

уулчак(тар) —мальчик(и)

отурат —сидит(ят)

турат —стоит(ят)

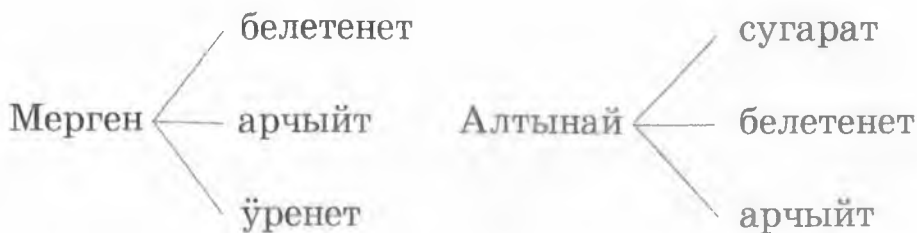
22 таскаду. Кычыр, сөзликке көчүр. — Читай, переведи со словарем.

Бистинг класс жаан. Класста жылу ла ару. Бис баштапкы класстын үренчиктери. Бистинг үредүчи Чейнеш Адаровна.

23 таскаду. Кеп сөсти бичип ал. — Спиши пословицу. Выучи наизусть.

Жакшыла жабарлашпа,
Жаманла нажылашпа.

24 таскаду. Схема аайынча эрмек тургус, 2 эрмекти бичип ал. — По схеме составь предложения, запиши 2 предложения.

25 таскаду. Кычыр. — Читай.

Бүгүн Алтынай ла Мерген дежурныйлар. Алтынай чечек сугарат. Мерген доско арчыйт. Балдар урокко белетенет.

Јурук аайынча эрмектер тургус. — По рисунку составь предложения.

бүгүн — сегодня

кече — вчера

ару — чистый (ая, ое, ые)

кирлү — грязный (ая, ое,
ые)

бистинг — наш, наша, наши

белетенет — готовится,
готовятся

сугарат — поливает,
поливают

арчыйт — вытирает,
вытирают

26 таскаду. Кычыр. — Читай.

Алтай тилдин урогы божоды. Балдар переменага барды. Олор тышкары сүүнчилү ойноп јат.

27 таскаду. Точкалардын ордына балдардын аттарын тургузала, бичи. — Вместо точек вставь имена, спиши предложения.

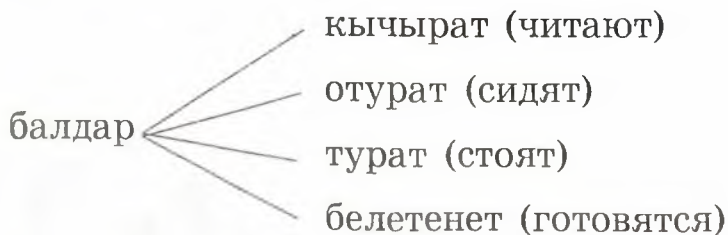
...кычырат. ... отурат. ... турат. ... белетенет.
... арчыйт. ... үренет.

(Мерген, Адару, Алтынай, Айару, Сүмер, Амаду)

28 таскаду. Сөстөрдү көчүрөле, бичип ал. — Переведи слова, спиши. ^

Ўредүчи, үренчик, кызычак, уулчак, балдар, мен,
сен, ол.

29 таскаду. Схемала эрмектер тургус. — По схеме составь предложения.

сүүнчилү — весело, веселый(ая, ое, ые)	слер — вы
кунукчыл — грустно, грустный(ая, ое, ые)	олор — они
ойнойт — играет, играют	сен — ты
арчийт — чистит, чистят	ол — он, она

30 таскаду. Берилген сөстөрлө эрмектер тургузала, бичип ал. — С данными словами составь предложения, запиши.

Отурат, мен, класста, үренчик, балдар.

31 таскаду. Эрмектерди көчүреле, бичип ал. — Предложения переведи, запиши.

Алтынай ойноп јат. — ...

Уроктор божоды. — ...

Балдар школго барды. — ...

32 таскаду. Эрмектерди учуна јетире бичи. Керектү сөстөр скобкада. — Допиши предложения до конца. Нужные слова в скобке.

Аржан урокко Мен тышкары Ыренчиктер школго Алтынай чечектер

(Сугарат, белетенет, ойноп јадым, барат)

33 таскаду. Јурук аайынча сурактарга каруу бер. — По рисунку ответь на вопросы.

Кандый урок өдөт? — Какой урок идет?

Ыредүчи нени көргүзөт? — Что показывает учитель?

Балдар нени эдет? — Чем занимаются дети?

көргүзөт — показывает, показывают

өдөт — проходит, проходят

бичийт — пишет, пишут

нени эдет? — что делает(ют)?

кандый? — какой(ая, ое, ые)?

кем? — кто?

ШКОЛДО ТУДУНАР-КАБЫНАР НЕМЕЛЕР. — ШКОЛЬНЫЕ ПРИНАДЛЕЖНОСТИ.

34 таскаду. Кыыр. — Прочитай, переведи.

Менде ручка, карандаш, линейка бар. Алтынайда
альбом бар. Мергенде пластилин бар.

35 таскаду. Орус тилге көчүр. — Переведи на русский
язык.

Менин карандажым
Менин пеналым
Менин альбомым
Менин пластилиним

Менин ручкам
Менин линейкам
Менин бичигим
Менин тетрадим

36 таскаду. Эрмектерди алтай тилге көчүрөлө, бичип ал. — Предложения переведи на алтайский язык, запиши.

Дети играют на улице. Девочка читает книгу. Мальчик стоит у доски.

37 таскаду. Јарт, чоқым кычыр. — Выразительно читай.

Гена ла Гриша
Игис карындаштар.
Магазиннен олор
Экү садыштылар.
Гена глобус алды,
Гриша галстук алды.

С. Сартакова.

менин — мой, моя, мое сенин — твой, твоя, твое

38 таскаду. Кычыр. — Читай.

Ўренчик урокко белетенет. Партанын ўстинде керектў тудунар-кабынар немелер. Ўренчик урокко белен.

39 таскаду. Алтай тилге көчүрөлө, бичип ал. — Переведи на алтайский язык, запиши.

Мой карандаш. Моя ручка. Твоя сумка. Твой пенал. Моя книга. Мой альбом.

40 таскаду. Берилген сөстөрлө эрмектер тургус. —
С данными словами составь предложения.

Мен, балдар, үренчик, барат, школго, ручка, бичик,
бар, сумкада.

41 таскаду. Журукта көргүзилген тудунар-кабынар неме-
лерди бичип ал. — Запиши показанные на рисунке школьные
принадлежности.

Бу сумкада ... , ... , ... , ... бар.

42 таскаду. Схемала эрмектер тургус. — По схеме со-
ставь предложения.

үренчик — үренет
кычырат
бичийт

үстинде — наверху керектү — нужный, необходимый
белен — готов, го- көчүрет — переводит, переводят
товый (ая, ое, ые)

ТАНЫШКАНЫ. — ЗНАКОМСТВО.

43 таскаду. Диалогты кычыр. — Читай диалог.

— Сенин адын кем? — Как тебя зовут?

— Менин адым Аржан. А сенин адын кем? — Меня зовут Аржан. А тебя как зовут?

— Менин адым Мерген. — Меня зовут Мерген.

Якылта: Нөкөринге мындый диалог тургузыгар. — Составь такой же диалог со своим товарищем, подругой.

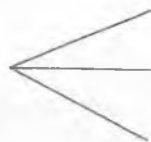
44 таскаду. Сурактардын каруузын бичип ал. — Запиши ответы.

Сенин адын кем? Нөкөриннин ады кем? Слердин үредүчинин ады кем?

45 таскаду. Эрмектерди алтай тилге көчүреле, бичип ал. — Предложения переведи на алтайский язык, запиши.

Меня зовут Алтынай. Ученики готовятся к уроку. Мерген читает сказку.

46 таскаду. Схемала эрмектер тургус. — По схеме составь предложения.

Мен — школдо ойноп жадым (играю)
кычырып жадым (читаю)
бичип жадым (пишу)

47 таскаду. Точкалардын ордына керектү сөстөрдү тургузала, бичип ал. — Вместо точек поставь нужные слова и запиши.

Менин адым Менин өбөкөм Меге ... жаш.
Мен ... класста үренедим.

48 таскаду. Сурактардын каруузын алтай тилге көчүрөлө, бичип ал. — Вопросы переведи на алтайский язык, запиши ответы.

Как зовут друга (подругу)? Как его (ее) фамилия?
Сколько ему (ей) лет?

49 таскаду. Кеп сөсти кычыр. — Читай пословицу.

Ат киштепсе, таныжар,
Кижиге эрмектепсе, билижер.

50 таскаду. Диалогты кычыр. — Читай диалог.

— Менинг адым Айана Байрымовна. А сенинг адынг кем?

— Менинг адым Алтынай.

— Алтынай, сеге канча јаш?

— Меге јети јаш.

јаш — лет

өбөкө — фамилия

канча? — сколько?

меге — мне

сеге — тебе

ого — ему (ей)

ТООЛОР. — ЧИСЛА.

51 таскаду. Сурактарга каруу бер. — Ответь на вопросы.

Јурукта канча бала? Балдар нени эдет?

52 таскаду. Јарт, чокым кычыр. Эске ўренип ал. — Выразительно читай. Стихотворение про зайцев и охотника выучи наизусть.

Он койон ойногон,
Төнгөзөктөн тоолонгон.
Аңчы сүүнип тоологон,
Тоолоп болбой, токтогон.
Он койон ойногон,
Баштактанып тоолонгон.

53 таскаду. Эрмектерди көчүреле, бичип ал. — Переведи предложения, спиши.

Меня зовут Аржан. Я ученик первого класса.
В нашем классе девять учеников.

54 таскаду. Кеп сөсти үренип ал. — Выучи поговорку.

Озо санан, оноң айт.

1 бир — один

6 алты — шесть

2 эки — два

7 жети — семь

3 үч — три

8 сегис — восемь

4 төрт — четыре

9 тогус — девять

5 беш — пять

10 он — десять

55 таскаду. Эрмектерди орус тилге көчүреле, бичип ал. — Предложения переведи на русский язык, спиши.

Эки кызычак ойноп жат. Үч уулчак кычырат. Төрт уулчак урокко белетенет.

56 таскаду. Жарт, чокым кычыр. Балдардын тоозы канча? — Выразительно читай. Сколько детей в классе?

Канча бала?

Аттары «А» буквадан

Класста бистин үч бала.

Төрт лө бешке үренет

Јергелей ле Сурлама.
 Чечек бистин санитар.
 Эркелей — класстын башчызы,
 База бисте кысчактар-игистер.

57 таскаду. Сурактарга каруу бер. — Ответь на вопросы.

Класста канча бала? Кем нени эдет?

58 таскаду. Схемала эрмектер тургузала, бичип ал.

Меге $\left\{ \begin{array}{l} 7 \text{ жаш} \\ 8 \text{ жаш} \\ 9 \text{ жаш} \end{array} \right.$

Сеге $\left\{ \begin{array}{l} 6 \text{ жаш} \\ 10 \text{ жаш} \\ 3 \text{ жаш} \end{array} \right.$

Ого $\left\{ \begin{array}{l} 5 \text{ жаш} \\ 4 \text{ жаш} \\ 2 \text{ жаш} \end{array} \right.$

айт — скажи, говори
 үрен — учись
 тооло — считай

јура — рисуй
 куучында — рассказывай
 кожондо — пой

59 таскаду. Эрмектерди алтай тилге көчүр. — Переведи предложения на алтайский язык.

Трое поют. Один рассказывает. Семеро пишут.
Четверо рисуют.

60 таскаду. Чокым кычыр. — Выразительно читай.

Тоолор

- 1 катап күн чыккан,
- 2 кырды ол ашкан.
- 3 сүмерди караган,
- 4 таланы эбирген.
- Анан ары көрүп турза,
- 5 өзөктин аржанында,
- 6 сууны кечип барза,
- 7 туунын белтиринде
- 8 айры сыгын туру.
- 9 мыйгак үүрде,
- 10-ынчызы бу жүрү.

С. Сартакова.

61 таскаду. Тоолорды сөстөрлө солойла, бичип ал. — Числа замени словами, запиши.

4 бала, 3 уулчак, 9 кызычак, 7 үренчик, 5 үредүчи,
6 үредүчи.

62 таскаду. Кычыр. Балдарга канча јаш? — Читай. Сколько лет каждому ребенку?

Акам, сыйным, мен —
Ортобыс бистинг эки јаштан.
Меге эмди алты јаш,
Олор экүге канча јаштан?

С. Сартакова.

КҮС. — ОСЕНЬ.

63 таскаду. Жарт, чокым кычыр. — Выразительно читай.

Жалбрактарды Алтайга
Жайып ийди алтын күс.
Жалан жараш өңдөрлө
Жаранып алды сары күс.

С. Сартакова.

64 таскаду. Кычыр. — Читай.

Эрте күс келди. — Пришла ранняя осень. Агаштар
бүри саргарды. — Листья на деревьях пожелтели.

Жаашту күндөр турат. — Стоят дождливые дни.

Кеткин куштар учкулайт. — Улетают перелетные птицы.

Күски күндөр кыска. — Осенние дни короткие.

65 таскаду. Эрмектерди орус тилге көчүрелe, бичип ал. — Предложения переведи, запиши.

Кызычак журайт. Уулчак куучындап жат. Жети бала ойноп жат.

66 таскаду. Табышкактын каруузын журап ал. — Отгадку нарисуй.

Көрүнбейт, тудулбайт,	Не видать, не ловится,
Же табыжы угулат.	Но голос его слышится.

алтын — золотой(ая, ое, ые)	сары — желтый(ая, ое, ые)
эрте — ранний(ая, ее, ие)	орой — поздний(ая, ее, ие)
соок — холод, холодный	салкын — ветер
(ая, ое, ые)	

67 таскаду. Кычыр. Сөзликтин болужыла көчүр. — Читай, со словарем переведи.

Быжыл орой күс. Жылу күндөр турат. Үредүчи үренчиктерле экскурсияга барды. Олор жараш өңдү жалбрактар жууп алды. Мерген жаан мешке тапты.

68 таскаду. Эрмектерди көчүрөлө, бичип ал. — Предложения переведи, запиши.

Пришла золотая осень. Стоят теплые дни. Осенние дни короткие.

69 таскаду. Берилген сөстөрлө эрмектер тургузала, бичип ал. — С данными словами составь предложения, запиши.

Күс, сары, орой, келди, кыска, күндөр, турат, жаап жат, жааш, тышкары.

70 таскаду. Сурактарга каруу бер. — Ответь на вопросы.

Кандый ой көргүзилген? Балдар нени эдет? Олор кемле кожо?

жалбрак — лист

жалбрактар — листья

жууп алды — собрал(а,и)

мешке — гриб

мешкелер — грибы

тапты — нашел(а,и)

71 таскаду. Чокым кычыр. — Выразительно читай.

Күс

Айастын кийнинде

Ак жанмыр турат.

Анан ойто ло

Айазып турат.

С. Сартакова.

72 таскаду. Журук аайынча сурактарга каруу бер. — По рисунку ответь на вопросы.

Жылдын кандый өйи көргүзүлгөн? — Какое время года показано?

Улус нени эдет? Олор кайда? — Чем занимаются люди? Где они находятся?

Балдар нени эдет? — Чем занимаются дети?

73 таскаду. Берилген эрмектерди орус тилге көчүреле, бичип ал. — Предложения переведи, запиши.

Алтын күс келди. Күски иштер башталды. Улус маала ажын жуунат. Балдар ада-энелерине болужат.

74 таскаду. Кычыр. — Читай.

Алтын күс келди. Агаш бүри саргарды. Күндөр кыскарды. Быыл аштын түжүми жакшы. Улус маала ажын жуунат. Балдар олорго болужат.

маала ажы — овощи

түжүм — урожай

жыл — год

жуунат — собирает, собирают

болужат — помогает, помогают

өй — время

ТУРА. — ДОМ.

75 таскаду. Сурактарга каруу бер. — Ответь на вопросы.

Тура канча кат? Турада канча кып? Слердин тура кандый?

76 таскаду. Кычыр. — Читай.

Бистин тура жаан. Бисте балдар ойноор, уйуктаар кыптар, зал, кухня бар. Балдардын кыбында ойынчыктар бар. Уйуктаар кыпта орындар туру.

77 таскаду. Ёлгерди ёренип ал. — Выучи стихотворение.

Тура

Ура-а, тура тудулды! —
Уулчак сёўнип југёрди. —
Кёрзёёр, туткан ёргёозин.
Менин акам бёкёзин!

С. Сартакова.

78 таскаду. Орус тилден көчүрөлө, бичип ал. — Переведи, запиши.

Пришла ранняя осень. Осенние дни короткие. Дует холодный ветер. Улетают перелетные птицы.

кып — комната

кат — этаж

örgöö — дворец

уйуктаар кып — спальня

балдардын кыбы — детская

орын — кровать

АЙЫЛДА. — В АИЛЕ.

79 таскаду. Журук аайынча сурактарга каруу бер. — По рисунку ответь на вопросы.

Журукта не көргүзилген? — Что показано на рисунке?

Айылдын ичинде не бар? — Что находится внутри аила?

Слерде айыл бар ба? — У вас есть аил?

80 таскаду. Чокым кычыр. Ылгерди эске үренип ал. — Выразительно читай. Выучи наизусть.

Очоктогы от — айылдын төзи,
Оны эбире биле өзөр.
Очок жанында Эне-кижи,
Эне — айылдын ээзи.

81 таскаду. Бичип ал. — Спиши.

Бу бистин айыл. Айылдын ичинде очок бар.

82 таскаду. Берилген сөстөрлө эрмектер тургус. —
С данными словами составь предложения.

Қызычак, балдар, бичик, тышкары, кычырат, ой-
нойт.

83 таскаду. Орус тилден көчүр. — Переведи с русского
языка.

Наш дом. Новый дом. Большой дом.

ээзи — хозяин(ка)

от — огонь

очок — очаг

күл — зола

ыш — дым

күйет — горит

АЙАК-КАЗАН. — ПОСУДА.

84 таскаду. Сурактарга каруу бер. — Ответ на вопросы.

Јурукта нени көргүскен? — Что показано на рисунке?

Кухняда кандый аяк-казан бар? — В кухне какая посуда?

85 таскаду. Бичип ал. — Спиши. Расскажи про вашу кухню.

Бу кухня. Бистинг кухня жарык, јаан. Кухняда аяк-казан бар. База сооткыш, стол, отургыштар турат.

86 таскаду. Кыыр. — Читай. Переведи на русский язык.

Столдын үстинде аяктар. Чайды аяктарга урар. Калашты бычакла кезер. Мүнди калбакла ичер.

87 таскаду. Табышкактын каруузын журап алар. — Отгадку нарисуй.

Төрт уул бир бөрүк кийген.

Четыре парня натянули одну шапку.

88 таскаду. Эрмектерди чын тургузала, бичип ал. — Предложения правильно составь, запиши.

Ойноп јат тышкары балдар. Барадым школго мен.

айак — чашка, пиала

калбак — ложка

сооткыш — холодильник

бычак — нож

урат — наливает, наливают

кезет — режет, режут

89 таскаду. Эрмектерди орус тилге көчүр. — Переведи предложения на русский язык.

Мен аяк-казан јунадым. Аржан аяктарды арчып јат.

90 таскаду. Кеп сөсти јарт, чокым кычыр. — Выразительно читай.

Калбакла јууза, кап толор,

Чаракла јууза, кош болор.

91 таскаду. Керектү сөстөрдү тургузала, бичип ал. —
Вместо точек вставь нужное слово, спиши.

Айылдын ичинде ..., ..., ... бар. Кухняда ..., ..., ...
бар.

92 таскаду. Журукты көр, сурактарга каруу бер. — Рас-
смотри рисунок, ответь на вопросы.

Журукта нени көргүскөн? — Что показано на ри-
сунке?

Балдар нени эдет? — Чем занимаются дети?

Слердин школдо ажанар јер бар ба? — В вашей
школе есть столовая?

ажанар јер — столовая

тургузат — расставляет(ют)

јунат — моет, моют

ажанат — кушает, кушают

ичет — пьет, пьют

јунадым — мою

93 таскаду. Журук аайынча сурактарга каруу бер. — По рисунку ответь на вопросы.

Энези ле кызычактар кайда? Олор нени эдет?

94 таскаду. Кычыр. — Читай. Расскажи, кто у вас готовит обед.

Энем курсак белетеп јат. — Мама готовит обед.

Мен энеме болужадым. — Я помогаю маме.

Сыйным база болужат. — Сестренка тоже помогает.

Столдын үстинде калаш, сүт, каймак туру. — На столе лежит хлеб, молоко, сметана.

95 таскаду. Алкыш сөстөрдү јарт, чокым кычыр. — Выразительно читай слова-благопожелания. Выучи наизусть.

Ичкен ажын аш болзын,
Ичер-јиирин көп болзын.

96 таскаду. Эрмектерди бичип ал. — Спиши предложения.

Јаанам көчө кайнадат. Эјем боорсок быжырат.
Мен талканду чай ичтим. Аржан амтанду аарчы јиди.

97 таскаду. Чокым кычыр. — Выразительно читай.

Талкан

Буудай уруп баспакка
Базадым ла базадым.
Баштыкка толо талканды
Белетеп мен аладым.

С. Сартакова.

98 таскаду. Бичип ал. — Спиши. Расскажи про алтайский чай.

Алтай чай

Алтай улус күндүзек. Айылчыны күндүлөп, чайладат. Бистин чай амтанду. Ол талканду, тусту, сарјулу болор. Мындый чай ток.

99 таскаду. Эрмектерди көчүр. Кандый сөстөр көчүрилбейт, ненин учун?— Переведи предложения. Какие слова не переводятся, почему?

Энем талкан этти? Адам жөргөм жип жат. Алтынай сүт ичет. Айана боорсок быжырды.

100 таскаду. Журук аайынча сурактарга каруу бер. — По рисунку ответь на вопросы.

Мында кемдер јуралган?
Олор нени эдет?

101 таскаду. Кычыр. — Читай.

Мен јаанама айылдап келдим. Јаанам сурады: «Сен, чай ичерин бе?» Мен айттым: «Эйе, мен чай ичерим». Јаанамда амтанду өрөмө, курут, аарчы, талкан бар.

калаш — хлеб

сарју — масло

мүн — бульон

каймак — сметана

эт — мясо

амтанду — вкусный

тус — соль

сүт — молоко

ток — сытный

102 таскаду. Журукты көр, сурактарга каруу бер. — Рас-
смотри рисунок, ответь на вопросы.

Не јуралган? — Что показано на рисунке?

Магазинде кандый курсак бар? — Какие продукты
имеются в магазине?

103 таскаду. Кычыр. — Читай. Расскажи про ваш магазин.

Бу магазин. Бистин магазин јаан. Јаңы. Мында
јүзүн-јүүр аш-курсак садат. Курсактын баазы баалу.
Бис энемле магазин бардыс. Энем калаш, тус, јарма
алды. Меге конфет садып берди.

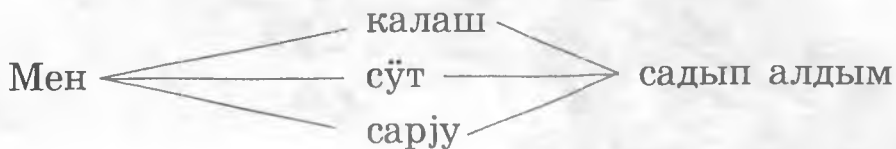
104 таскаду. Эрмектерди алтай тилге көчүреле, бичип
ал. — Предложения переведи на алтайский язык, спиши.

Аржан пьет чеген. Алтынай ест курут. Мама гото-
вит обед.

105 таскаду. Табыштакты тап. — Отгадай загадку.

Суйук та болзо, суу эмес,	Жидкое, но не вода,
Ак та болзо, кар эмес.	Белое, но не снег.

106 таскаду. Схемала эрмектер тургус. — Составь предложения по схеме.

кулур — мука

баалу — дорогой

јарма — крупа

јенил — дешевый

баа — цена

јенил — легкий

БИЛЕ. — СЕМЬЯ.

107 таскаду. Кычыр. —
Читай. Расскажи про свою
семью.

Бистинг биле

Бистинг биле јаан. Биледе јети кижѝ. Менин адам — шофер. Энем — үредүчи. Эјем ле акам студенттер. Таадам ла јаанам — пенсионерлер. Мен үренчик.

108 таскаду. Бичип ал. — Спиши.

Нак биле. Биленингу улугу бой-бойына болужат. Кичинектери јаандарына «слер» деп баштанат.

109 таскаду. Кеп сѳсти чокым кычыр. — Выразительно читай пословицу.

Агаш тазылы јер ѳткүре,
Кѝжи тазылы эл ѳткүре.

110 таскаду. Берилген сөстөрлө эрмектер тургус. —
С данными словами составь предложения.

Сүттү чай, амтанду көчө, талканду чай, боорсок.

ада, адам — папа, отец

эне, энем — мама, мать

эје, эјем — старшая сестра

сыйын — младшая сестра

таада, таадам — дедушка

јаана, јаанам — бабушка

ака, акам — старший брат

карындаш — младший брат

111 таскаду. Эрмектерди бичип ал. — Спиши предложения.

Таадамды байлап адап јадым. Эјемди мен тооп
јадым. Адамнын сөөги — мундус. Энемнин сөөги —
кыпчак. Менин сөөгим — мундус.

112 таскаду. Кеп сөсти кычыр. — Читай пословицу.

Јаандар сөзин јанчыкка сал.

Карганнын сөзин капка сал.

113 таскаду. Эрмектерди көчүреле, бичип ал. — Предложения переведи на алтайский язык, спиши.

Меня зовут Мерген. Моя фамилия Барсуков. Я учусь
в первом классе. В нашем классе девять мальчиков.

114 таскаду. Журук аайынча сурактарга каруу бер. — По рисунку ответь на вопросы.

Журукта кемди көргүскөн? — Кто показан на рисунке?

Кем нени эдет? — Кто чем занимается?

115 таскаду. Кычыр. — Читай. Переведи на русский язык.

Энгирде

Энгирде бастырабыс айылда. Энем амырап јат. Адам ла акам шатра ойноп јат. Јаанам меелей түүп јат. Таадам меге чөрчөк куучындайт. Мен јилбилү чөрчөк уктым.

сөөк — род

сөөк — кость

меелей — рукавицы

түүп јат — вяжет, вяжут

116 таскаду. Јурукты көр, сурактарга каруу бер. — Рас-
смотри рисунок, ответь на вопросы.

Јурукта кемдер көргүзилген? Улус нени эдет?

117 таскаду. Кычыр, эрмектерди көчүр. — Прочитай,
переведи с помощью словаря.

Энем тышкары иштенет. Мен энеме болужадым.
Адам одын јарат. Акам ла карындажым адама бо-
лужадыс.

118 таскаду. Кеп сөсти кычыр. — Читай пословицу.

Кыс бала — энезине болуш.

Уул бала — адазына болуш.

119 таскаду. Эрмектерди алтай тилге көчүр, бичип ал. —
Переведи предложения на алтайский язык, спиши.

Наша семья большая. Мама и папа работают.
Сестра учится в 5 классе. Я учусь в 1 классе.

120 таскаду. Јарт, чокым кычыр. — Выразительно читай.

Болушчы

Болужар ла болуп
Ботпонок жүгүрет.
Барып нени ле тутсан,
База ого берижет.

С. Сартакова.

болуш — помощь

болушчы — помощник(ца)

болужат — помогает, помогают

болужадым — помогаю

КЫШ. — ЗИМА.

121 таскаду. Журук аайынча сурактарга каруу бер. — По рисунку ответь на вопросы.

Кандый ой көргүзилген? — Какое время года показано?

Кыштын темдегин айдып берер. — Назовите признаки зимы.

Ак көбүктій јашкан кар,
Айдан агып тургандый.
Таскыл меестер, тайгалар —
Тармаладып салгандый.

Б. Бурмалов.

122 таскаду. Эрмектерди бичип ал. — Спиши. Расскажи про зиму.

Ак кар јерди бүркеди. Кышкы сооктор башталды. Балдар чаналу, конекту јынтылап бардылар. Олор энирге јетире ойнодылар.

120 таскаду. Јарт, чоком кычыр. — Выразительно читай.

Болушчы

Болужар ла болуп

Ботпонок жүгүрет.

Барып нени ле тутсан,

База ого берижет.

С. Сартакова.

болуш — помощь

болушчы — помощник(ца)

болужат — помогает, помогают

болужадым — помогаю

КЫШ. — ЗИМА.

121 таскаду. Журук аайынча сурактарга каруу бер. — По рисунку ответь на вопросы.

Кандый өй көргүзилген? — Какое время года показано?

Кыштын темдегин айдып берер. — Назовите признаки зимы.

Ак көбүктій јашкан кар,
Айдан агып тургандый.
Таскыл меестер, тайгалар —
Тармаладып салгандый.

Б. Бурмалов.

122 таскаду. Эрмектерди бичип ал. — Спиши. Расскажи про зиму.

Ак кар јерди бүркеди. Кышкы сооктор башталды. Балдар чаналу, конекту јынғылап бардылар. Олор энирге јетире ойнодылар.

123 таскаду. Эрмектерди орус тилге көчүр. — Переведи предложения на русский язык.

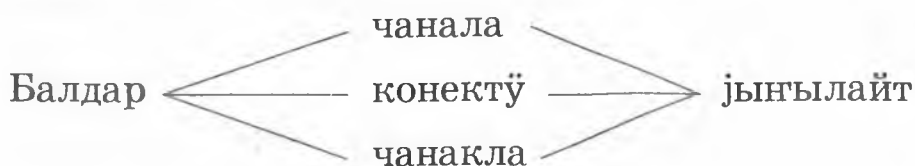
Карлу кыш келди. Сооктор башталды. Суулар тошло бүркелди.

124 таскаду. Табышкактын каруузын журап ал. — Отгадку нарисуй.

Суу кечире күскү жадыры.

Через речку лежит зеркало.

125 таскаду. Схемала эрмектер тургус. — По схеме составь предложения.

126 таскаду. Үлгерди үренип ал. — Выучи стихотворение.

Кыш

Апагаш карлар

Араайын жаагылайт.

Ак булуттар

Амыр жылгылайт.

С. Сартакова.

127 таскаду. Эрмектерди орустилге көчүрелe, бичип ал. —
Предложения переведи на алтайский язык, спиши.

Карлу кыш келди. Кышкыда соок. Кышкы күндер
кыска. Кышкы түндер узун. Балдар кышкыда жыгылайт.

128 таскаду. Јурукты
көр, сурактарга каруу бер. —
Рассмотри рисунок, ответь на
вопросы.

Кышкыда агаш аразында кандый куштар, андар
артты?

Карда кемнин истери?

129 таскаду. Кычыр. — Читай.

Баштапкы кар жаады. — Выпал первый снег.

Агаш аразында жүзүн-жүүр истер. — В лесу встре-
чаются разные следы.

Мында тийиннин, койоннын изи бар. — Здесь есть
следы белки, зайца.

А бу дезе аңчынын изи. — А это след охотника.

агаш аразында — в лесу	кышкыда — зимой
аңчы — охотник	карлу — снежный(ая, ое, ые)
ис — след	апагаш — белый(ая, ое, ые)

ЖАҢЫ ЖЫЛ. — НОВЫЙ ГОД.

130 таскаду. Сурактарга каруу бер. — Ответь на вопросы.

Удабас кандый байрам болор? — Скоро какой праздник наступит?

Соок-Таадак нени экелер? — Что принесет Дед Мороз?

131 таскаду. Эрмектерди бичип ал. — Спиши предложения.

Эртен школдо байрам. Жаңы жылга балдар белеттенет. Ойынчыктарла чибини жарандырат. Соок-Таадак балдарга сый экелер.

132 таскаду. Жарт, чокым кычыр. — Выразительно читай.

Соок-Таадак, Соок-Таадак,
Жаңы жылды экелзеер.

Сүүндирерис бис оны,
Кычыарыс үлгерлер.
Колдорыстанг тудужып,
Айланарыс чибини.
Бијебисле, кожонгысла
Улалтарыс сүүнчини.

К. Тепуков.

133 таскаду. Берилген сөстөрлө эрмектер тургус. —
С данными словами составь предложения.

Келди, кыш, соок, Жаңы жыл, байрам, сүүнчилү.

134 таскаду. Алтай тилге көчүрелe, бичип ал. — Переведи
на алтайский язык, спиши.

Снежная зима, ранняя зима, зимний холод, зимний
вечер.

Соок-Таадак — Дед Мороз
байрам — праздник
сый — подарок
чиби — ель

АГАШТАР. — ДЕРЕВЬЯ.

135 таскаду. Кычыр. — Читай.

Бистинг Алтайда жүзүн-жүүр агаштар өзөт. Жоон мөштөр бар. Жажыл чибилер бар. Ак кайындар жайканат. Жараш ытту јөдро ло онон до өскөлөри. Алтай агажыла бай.

136 таскаду. Бичип ал. — Спиши.

Бистинг јер жараш. Јаландар ла кырлар бар. Кырларда мөштөр лө карагайлар өзөт. Јаландарда кайындар өзөт.

137 таскаду. Јурукты көр, сурактарга каруу бер. — Расмотри рисунок, ответь на вопросы.

Кандый агаштар јуралган? — Какие деревья нарисованы?

Бу агаштарды билереер бе? — Знаете ли вы эти деревья?

138 таскаду. Табышкактын каруузын журап ал. — Нарисуй отгадку.

Јажына јажыл өнин
јаныртпай турат.

Свой зеленый цвет
вечно не меняет.

мөш — кедр
аспак — осина
беле — рябина
кайын — береза
тыт — лиственница
терек — тополь
карагай — сосна
јодро — черемуха
өзөт — растет(ут)

139 таскаду. Јурукты көр, сурактарга каруу бер. — Рассмотри рисунок, ответь на вопросы.

Балдар нени эдет? Олор кандый агаштар отургызат? Слердин школдын јанында кандый агаштар өзөт?

140 таскаду. Бичип ал. — Спиши.

Мөш — Алтайдын байлу агажы. Мөш албатызын азырайт. Мөштинг тузазы жаан.

141 таскаду. Јарт, чоком кычыр. — Выразительно читай.

Алтай ла мөш — ол кереес.

Улус мыны билигер.

Келер улуска мөш керек.

Агару агашты кичеегер.

II. Самык.

142 таскаду. Алтай тилге көчүр. — Переведи на алтайский язык.

Большой кедр, белая береза, душистая черемуха, зеленая ель, большие деревья, зимой в лесу, зимние холода, снежная зима.

143 таскаду. Берилген сөстөрдөн эрмектер тургус. — С данными словами составь предложения.

Өзөт, ак, кайын, бистин, јерде, өзүп јат, тайгада, мөштөр.

јажыл — зеленый(ая, ое, ые)

көк — синий(ая, ее, ие)

кызыл — красный(ая, ое, ые)

чанкыр — голубой(ая, ое, ые)

ЖЕРЛИК ТЫНДУЛАР. — ДИКИЕ ЖИВОТНЫЕ.

144 таскаду. Журуктын сурагына каруу бер. — По рисунку ответь на вопросы.

Бу журукта кандый жерлик тындулар журалган?

Кандый тындуларды билереер?

145 таскаду. Кычыр. — Читай.

Алтайдын тайгазы ан-кужыла бай. Тайгада түлкү, айу, тийин, элик, тооргы, ирбис, булан, киш ле оноң до өскө андар бар.

146 таскаду. Орус тилге көчүр. — Переведи на русский язык.

Бу айу ла айучактар. Бөрү ле бөрүчектер. Түлкү ле түлкүчектер. Бу койон ло койоноктор.

147 таскаду. Табышкактын каруузын журап ал. — Отгадку нарисуй.

Арказы ала-чоокыр,
ортозы өлө-чоокыр.

148 таскаду. Койонок керегинде кожонды үренип ал. — Выучи песенку про зайчонка.

Койонок

Жалбак жерде ойнойтон,
Жер алдында жадатан.
Жажыл корбо кыркыйтан,
Жараш седең койон мен
Мен, мен койонок /2 катап/.

койон — заяц	түлкү — лиса
айу — медведь	бөрү — волк

149 таскаду. Кычыр. Орус тилге көчүр. — Читай. Переведи на русский язык.

Баштапкы кар жаады. Агаш аразында андардын истери артты. Менин адам анчы. Ол андап барды. Акам адамла кожо барган.

150 таскаду. Алтай тилге көчүреле, бичип ал. — Переведи на алтайский язык, запиши.

Заяц, зайчонок, медведь, лиса, белка, волк, волчонок, лось.

151 таскаду. Сурактарга каруу бер, Карууны бичип ал. —
Ответь на вопросы. Ответы запиши.

Сен кандый андарды билеринг? Кандый андарды
көргөн? Слердинг жерде кандый андар бар?

152 таскаду. Точкалардын ордына керектүү сөс тургузала, бичип ал. — Вместо точек поставь нужное слово, спиши.

... койон, ... айу, ... түлкү, ... бөрү, ... тийинг.

(Коркынчак, жаан, ач, сүмелү, жараш)

153 таскаду. Берилген сөстөрлө эрмектер тургус. —
С данными словами составь предложения.

Адам, эжем, кыш, балдар, үредүчи.

154 таскаду. Койонок керегинде кожоннын оног арыгызы. — Продолжение песенки про зайчонка.

Тууны кырлай мантайтан,

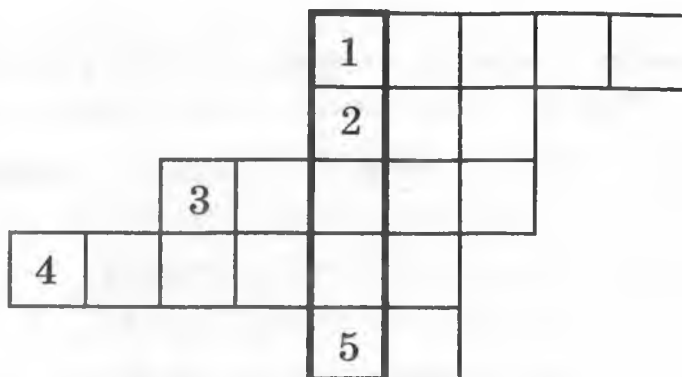
Турган өлөң отойтон.

Тусту мырча жемидим,

Туулай койон мен эдим.

Мен, мен койонок /2 катап/.

155 таскаду. Кроссвордло иштеер. Ангдардын аттарын чын бичизен, олордын жүрер јери чыгар. — Работа над кроссвордом. Если правильно отгадаешь зверей, то прочтёшь место их обитания.

1. Эң ле сүмелү — самая хитрая.
2. Эң ле јаан — самый большой.
3. Кичинек, јараш — маленький, красивый.
4. Баалу анг — ценное животное.
5. Јараш јоон мүүстерлү — с красивыми широкими рогами.

сүмелү — хитрый(ая, ое, ые)

кара — чёрный(ая, ое, ые)

коркынчак — трусливый(ая, ое, ые)

ач — голодный(ая, ое, ые)

156 таскаду. Кычырала, куучындап бер. — Прочитай, перескажи.

Айу

Айу — јаан, бөкө ан. Кышкыда ол ичеенинде уйуктайт. Жайгыда ол агаш аразында жүрөт. Айу жиилектер, тазылдар, кузук, мөт жийт.

База кандый андарда ичеендер бар? Айдып бер.

157 таскаду. Сөскөлбуларды орус тилге көчүрөлө, бичип ал. — Переведи словосочетания на русский язык, спиши.

Сүмелү түлкү, боро бөрү, кара айу, ак койон, жараш тийинг.

158 таскаду. Жарт, чокым кычыр. — Выразительно читай.

Тайгада жыгындар
Алтам ла сайын.
Та канайып сыгындар
Артылбайт карын.

С. Сартакова.

159 таскаду. Койонок керегинде кожоннын учы. — Окончание песенки про зайчонка.

Кырлан јерде уйамды
Кызыл түлкү таппайтан.

Боочы јерде јолымды

Боро үкү билбейтен.

Мен, мен койонок /2 катап/.

КУШТАР. — ПТИЦЫ.

160 таскаду. Јурукты көр, сурактарга каруу бер. — Расмотри рисунок, ответь на вопросы.

Јурукта кандый куштар јуралган? — Какие птицы нарисованы?

Кандый куштарды билерин? — Каких птиц знаешь?

161 таскаду. Кычыр. — Читай.

Алтайда көп куштар. Арка јерлерде күртүк, чай, күүк, тарал јүрет. Суулу, састу јерлерде таркат, аныр, турна учкулайт. Ўкү, шонкор ташту јерлерди талдап јүргүлейт. Күүле, көктөш, кучыйак, баарчык, сангыскан, каргаа айыл-јурттарды айлангылайт.

162 таскаду. Бичип ал. — Спиши.

Куштар тузалу. — Птицы полезные.

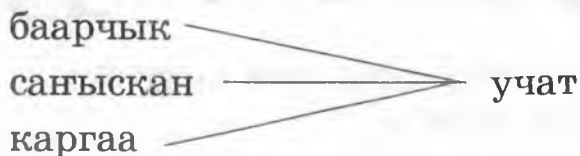
Куштардын уйаларын чачпагар! — Не разоряйте птичьих гнезд!

Куштарды чеберлегер! — Берегите птиц!

163 таскаду. Орус тилге көчүр. — Переведи на русский язык, спиши.

Соок кыш. Кышкы күндөр кыска. Сүмелү түлкү.
Коркынчак койон.

164 таскаду. Схемала эрмектер тургус. — Составь предложения по схеме.

баарчык — скворец

чай — глухарь

үкү — сова

сагыскан — сорока

күүк — кукушка

кучыйак — воробей

турна — журавль

күүле — голубь

күртүк — тетерев

165 таскаду. Сөстөрдү орус тилге көчүрөлө, бичип ал. — Слова переведи на русский язык, спиши.

Баарчык, чай, сагыскан, айу, түлкү, тооргы, койон, тийинг.

166 таскаду. Кычыр. — Читай.

Баарчык уйазынын ичинде отурат. Тоорчык кожондойт. Каргаа агашта, а сагыскан чеденде.

167 таскаду. Журукты көр, сурактарга каруу бер. — По рисунку ответь на вопросы.

Жылдын кандый
өйи? Балдар нени эдет?
Балдар кандый куштар-
ды сакуп жат?

168 таскаду. Жарт, чокым кычыр. — Выразительно читай.

Жакшы ба, кара баарчыгаш!
Жанып Алтайга келдинг бе?
Узун жолго жобойло,
Унчукпай эмди отурың ба?

Ж. Кыдыев.

169 таскаду. Схемала эрмектер тургус. — По схеме составь предложения.

Тоорчык — агаш аразында { кожондойт
учат
уйа тартат

тоорчык — соловей

тарал — кедровка

уйа — гнездо

томыртка — дятел

шонкор — сокол

чеден — забор

куу — лебедь

таан — галка

учат — летит (ят)

БАЛЫКТАР. — РЫБЫ.

170 таскаду. Журук аайынча сурактарга каруу бер. — По рисунку ответь на вопросы.

Кандый балыктар јуралган? — Какие рыбы нарисованы?

Алтайда кандый балыктар бар? — На Алтае какие есть рыбы?

Сен кандый балыктарды билерин? — Каких ты рыб знаешь?

171 таскаду. Кычыр. — Читай.

Алтайда көп агын суулар ла көлдөр. Агын сууларда ла көлдөрдө чараган, чабак, чортон, корто, бел ле өскө дө балыктар бар.

172 таскаду. Бичип ал. — Спиши.

Менин јуртым суунын јарадында турат. Бистин сууда чараган, корто, чабак, алабуга, чортон бар.

Суунын балыгы амтанду. Мен балык кармактаарга сүүп
јадым.

173 таскаду. Табышкактын каруузын журап ал. — Нарисуй отгадку.

Канады бар да болзо, учпай јат,
Буды јок то болзо, једижип болбозын.
Имеет крылья, но летать не может,
Без ног, а не догонишь.

174 таскаду. Алтай тилге көчүреле, бичип ал. — Переведи, спиши.

Соловей поет. Сорока сидит на дереве. Ласточка
вьет гнездо.

чараган — хариус

алабуга — окунь

јарат — берег

бел — таймень

чабак — чебак

кармак — удочка

чортон — щука

корто — налим

кармактайт — удит(ят)

АЙЫЛДЫҢ ТЫНДУЛАРЫ. — ДОМАШНИЕ ЖИВОТНЫЕ.

175 таскаду. Журукты көр, сурактарга каруу бер. — По рисунку ответь на вопросы.

Журукта кандый тындулар јуралган? — Какие животные нарисованы?

Слер кандый тындуларды азырап јадар? — Ваша семья каких животных разводит?

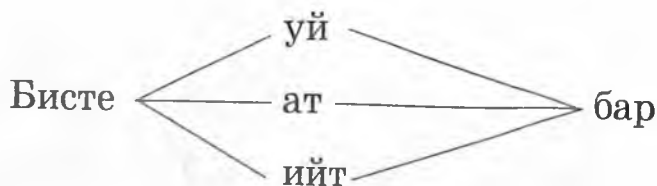
176 таскаду. Кычыр. — Читай.

Бисте эки уй бар. Энем оlorды саап јат. Уйлар көп сүт берет. Энем сүттен чеген, курут, сарју эдет. Бисте јүгүрүк ат бар. Адам оны азырайт. Бисте база үч эчки бар. Оlor ноокы берет.

177 таскаду. Сөстөрдi алтай тилге көчүр. — Слова переведи.

Глухарь, хариус, налим, ворона, кукушка, лиса, лось, скворец.

178 таскаду. Схемала эрмектер тургус. — По схеме составь предложения.

179 таскаду. Табышкактын каруузын журап ал. — Нарисуй отгадку.

Айры агашка кар јукпас.

На раздвоенное дерево снег не липнет.

уй — корова

киске — кошка

саап јат — доит(ят)

ат — лошадь

эчки — коза

азырайт — кормит(ят)

ийт — собака

кой — овца

ноокы — пух

180 таскаду. Кычыр. — Читай.

Адазы Алтынайга кўчүк сыйлады. Эмди Алтынайда кўчүк бар. Ол кўчүгин Актөш деп адаган. Алтынай кўчүгин сүреен кичееп јат. Актөш јааназа, јакшы ийт болор.

181 таскаду. Орус тилге көчүрөлө, бичип ал. — Переведи, спиши.

Энем уй саап жат. Адам атты азырайт. Кискеге сүт урдым. Ийт тураны каруулдайт. Койлордо кураандар бар. Бисте эки эчки бар.

182 таскаду. Берилген сөстөрлө эрмектер тургус. — С данными словами составь предложения.

Бар, кара, уй, бисте. Эчки, бар, төрт. Ийт, менде, жакшы, бар. Сыйлады, ат, меге, адам.

183 таскаду. Жарт, чокым кычыр. — Выразительно читай.

Жолдо тоозын көдүрилет,
Кечүде суу чачылат:
Кичинек куйругын жайылтып,
Кулун салкынла жарыжат.

С. Суразаков.

184 таскаду. Кеп сөсти үренип ал. — Выучи пословицу.

Ат жакшызы мактулу,
Кижиге жакшызы күндүлү.

185 таскаду. Точкалардын ордына сөстөрдү тургузала, бичи. — Вместо точек вставь нужное слово, спиши.

... уй, ... пөтүк, ... ийт, ... ат, ... киске.
(*Жүгүрүк, сүттү, каруулчык, кара, жалку*)

кулун — жеребенок

куча — баран

јалку — ленивый(ая, ое, ые)

бозу — теленок

чочко — свинья

иштенкей — работающий(ая, ее, ие)

күчүк — щенок

кураан — ягненок

186 таскаду. Журукты көр, сурактарга каруу бер. — Рас-
смотри рисунок, ответь на вопросы.

Жылдын кандый өйи? Балдар нени эдет? Олор
кемге болужат?

187 таскаду. Кычыр. Орус тилге көчүр. — Читай. Переведи на русский язык.

Кызычактар кураандар умчылап жат. Уулчактар бозуларды азырайт. Балдар жаан улуска болужат.

188 таскаду. Чокым кычыр. — Выразительно читай.

Сүзеген бозу

Сүзеген бозу Кача бердис

Сүрүшти бисти. Ончобыс.

Сүзерге турды Једишпеди

Ончобысты. Бозубыс.

С. Сартакова.

189 таскаду. Орус тилге көчүреле, бичип ал. — Переведи на русский язык, спиши.

Кара ийт, жалку киске, јеерен ат, кичинек бозу, сүттү уй.

190 таскаду. Схемала эрмектер тургус. — По схеме составь предложения.

8 МАРТ — ЁЙ УЛУСТЫҢ БАЙРАМЫ. —
8 МАРТА — ЖЕНСКИЙ ПРАЗДНИК.

191 таскаду. Журук аайынча сурактарга каруу бер. — По рисунку ответь на вопросы.

Журукта кемдер јуралган? — Кто нарисован на рисунке?

Кем кемге сый сыйлап јат? — Кто кому дарит подарки?

Сен энеге нени сыйлап јадын? — Что ты даришь маме?

192 таскаду. Кычыр. — Читай.

8 Март — ёй улустыҥ кўни. — 8 Марта — женский день.

Бис энемди байрамла уткыйдыс. — Мы маму поздравляем с праздником.

Адам энеме чечектер сыйлаган. — Папа маме подарил цветы.

Акам энеме арчуул сыйлады. — Брат маме подарил шаль.

Мен энеме альбом сыйладым. — Я подарил маме альбом.

193 таскаду. Ёлгерди ёренип ал. — Выучи стихотворение о маме.

Энем менин кўн ошкош,
Кўрўп ийзе, жп-жлу.
Энем менин ай ошкош
Кўлўмзирензе, жп-жараш.

П. Самык.

194 таскаду. Сўстўрди алтай тилге кўчўреле, бичип ал. — Слова переведи на алтайский язык, запиши.

Корова, лошадь, волк, хариус, сорока, ласточка, лиса, щука.

ай— луна, месяц
жараш — красивый(ая, ое, ые)
кўлўмзиренет — улыбается(ются)
уткыйт — поздравляет(ют)

ЈАС. — ВЕСНА.

195 таскаду. Чокым кычыр. — Выразительно читай.

Јас

Јаскы суулар јарыжып,
Јуукаларла мантажат.
Јаланда өлөң јажарып,
Јылуга сүүнип јайканат.

Ш. Шатинов.

196 таскаду. Јурук аайынча сурактарга каруу бер. —
По рисунку ответь на вопросы.

Јылдын кандый өйи
көргүзилген? — Какое вре-
мя года?

Јастын кандый темде-
гин билерин? — По каким
приметам узнаешь, что это
весна?

197 таскаду. Кычыр. Сөзликтин болужыла көчүр. —
Читай, переведи с помощью словаря.

Соок кыш божоды. Ак кар кайылды. Жылу жас келди. Суучактар сүүнчилү шоркырайт. Жажыл өлөн жажарат. Кеткин куштар жанып келди. Балдар тыш-кары ойноп жат.

198 таскаду. Эрмектерди орус тилге көчүреле, бичип ал. —
Предложения переведи на русский язык, спиши.

Эрте жас келди. Жылу күндөр турат. Жаскы күндөр узун.

199 таскаду. Кроссвордты чын тапса, жылдын ойининг бирүзи чыгар.

1. Жаскы күндөр кандый?

2. Кар кайда капшай кайылат?

3. Не сүүнчилү шоркырайт?

шоркырайт — журчит(ат) кайылат — тает(ют)

200 таскаду. Чокым кычыр. — Выразительно читай.

Көк өлөгө көкиген

Көбөлөктөр учкулайт.

Күүктин үни угулат.

Кырларга кожон торгылат.

III. Шатинов.

201 таскаду. Берилген сөстөрлө эрмектер тургус. —
С данными словами составь предложения.

Жылу, эрте(орой), жас, келди, күндөр, турат, балдар,
кеткин, куштар, жанды, ойноп жат, сүйүнчилү, жаскыда.

202 таскаду. Журук аайынча сурактарга каруу бер. —
По рисунку ответь на вопросы.

Жылдын кандый өйи
көргүзилген? Балдар кайда?
Олор нени эдет?

203 таскаду. Кычыр. — Читай.

Жылу жас келди. Кар кайылат. Суучактар шоркы-
рап агат. Балдар жаска сүйүнөт. Олор суучактарда кереп-
тер божодот.

204 таскаду. Табышкактын каруузын журап ал. — Отгадку нарисуй.

Жас келерде,
Жажыл торко кебис жайылды.
Пришла весна —
Расцвёл зелёный ковер.

суучак — ручей
өлөң — трава
кебис — ковер
көбөлөк — бабочка
кеткин — перелетный(ая, ое, ые)
жажарат — зеленеет(ют)
торко — шелк, шелковый(ая, ое, ые)

КИЖИНИНГ ИЖИ. — ПРОФЕССИЯ ЧЕЛОВЕКА.

205 таскаду. Журукты көр, сурактарга каруу бер. — Рас-
смотри рисунок, ответь на вопросы.

Журукта кемдер көргүзилген? Кем нени эдет?

206 таскаду. Кычыр. — Читай.

Бистин журт жаан. Журттын улустары жүзүн-жүүр иште
иштеп жат. Менин адам койчы, энем школдо иштеп жат.
Нөкөримнин адазы шофер. Ол улуска аш-курсак тар-
тып жат.

207 таскаду. Бичип ал. — Спиши.

Мен городто жадып жадым. Городто улус кандый ла
иште иштеп жат. Мында ишмекчилер, бөс согоочылар,
көкчилер, эмчилер, үредүчилер, шоферлор бар. База
бистин городто кожончылар да, журукчылар да, ар-
тисттер де бар.

208 таскаду. Кеп сөсти үренип ал. — Выучи поговорку.

Иштенкейден иш коркор.

209 таскаду. Алтай тилге көчүрелө, бичип ал. — Переведи на алтайский язык, запиши.

Теплая весна, звонкий ручей, теплый день, весеннее солнце, зеленая трава, перелетные птицы, ранняя весна, поздняя весна.

эмчи — врач

кожончы — певец, певица

јурукчы — художник, художница

ишмекчи — рабочий, работница

бөс согоочы — ткачиха

көкчи — швея

ТОН-ӨДҮК. — ОДЕЖДА.

210 таскаду. Журук аайынча сурактарга каруу бер. — По рисунку ответь на вопросы.

Журукта кем јуралган? Кызычак нени кийет? Уулчак нени кийет?

211 таскаду. Кычыр. — Читай.

Менде јылу кышкы кийим бар. Энем меге тон көктөди. Јаанам меелей түүп берди. Таадам бөрүк сыйлаган. Адам пыйма садып экелди.

212 таскаду. Бичип ал. — Спиши.

Энем меге чамча көктөди. Эјези сыйнына арчуул сыйлады. Адазы уулына өдүк көктөди. Кызычак карындажын кийиндирет.

213 таскаду. Чокым кычыр. — Выразительно читай.

Öдүктердин бууларын
Öрүп, жаап буулайдым.
Керек дезе тайдам да
Jүк арайдан чечип јат.

С. Сартакова.

214 таскаду. Орус тилге көчүреле, бичип ал. — Переведи на русский язык, запиши.

Ўредүчи, эмчи, көкчи, койчы, ишмекчи, бös со-
гоочы, јурукчы.

тон — пальто

бөрүк — шапка

пыйма — валенки

ödүк — обувь

арчуул — шаль, платок

чамча — рубашка

ГОРОД.

215 таскаду. Кычыр. — Читай.

Бистин город

Бистин төс городыс — Горно-Алтайск. Городто көп школдор, ажанар, конор туралар, кинотеатрлар, драмтеатр, музей бар. Городтын туралары бийик, жаан. Оромдордо жүзүн-жүүр машиналар жүрет.

216 таскаду. Журук аайынча сурактарга каруу бер. — По рисунку ответь на вопросы.

Журукта не көргүзилген? Улустар нени эдет? Кандый машиналар бар?

217 таскаду. Бичип ал. — Спиши.

Биске эн жуук город — Бийск. Бийскте темир жол бар. Бийск жаан город.

218 таскаду. Сурактардын каруузын бичип ал. — Ответы вопросов запиши.

Сен городто болгон бо? Оңдо нени көрдүң? Сеге городто не жарады?

219 таскаду. Орус тилге көчүрөлө, бичип ал. — Переведи на русский язык, запиши.

Кызыл тон, кара бөрүк, жылу пыйма, ак арчуул, көк меелей.

ором — улица

жуук — близко

ыраак — далеко

ажанар жер — столовая

конор тура — гостиница

темир жол — железная дорога

СВЕТОФОР.

220 таскаду. Журук аайынча сурактарга каруу бер. — По рисунку ответь на вопросы.

Журукта нени көргүскөн?
Журукта улус нени эдет? Свето-
фордын кандый оды күйет?

221 таскаду. Кычыр. — Читай.

Городтордо светофор бар. Светофор улуска жол
кечерге болужат. Светофор үч өңлө жарып жат: кызыл,
жажыл, сары.

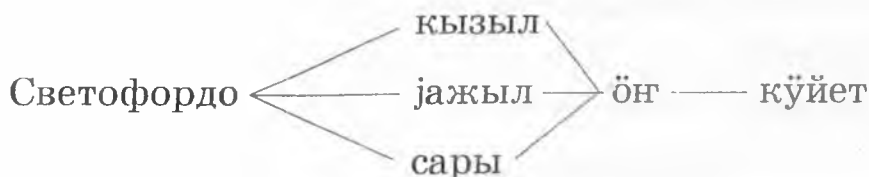
222 таскаду. Сурактардын каруузын бичип ал. — Ответы
запиши.

Светофорды көргөн бө? Улус жолды качан кечет?
Машиналар качан токтоп жат?

223 таскаду. Бичип ал. — Спиши.

Јолды јангыс ла јажыл от күйзе, кечер керек.

224 таскаду. Схемала эрмек тургус. — Составь предложения по схеме.

225 таскаду. Орус тилге көчүреле, бичип ал. — Переведи на русский язык, запиши.

Менин городым, бийик тура, ажанар јер, конор тура, ором.

өң — цвет

качан? — когда?

кечет — переходит(ят)

токтойт — останавливается(ются)

ТРАНСПОРТ.

226 таскаду. Кычыр. — Читай.

Лайгыда энемле кожо јорыктадым. Бийск городко јетире автобуста бардыс. Онон ары поездде бардыс. Бис Новокузнецк городто болдыс. Бу јаан город. Онын оромдорыла јүзүн-јүүр машиналар јүрет.

227 таскаду. Сурактарга каруу бер. — Ответь на вопросы.

Јурукта нени көргүскен? Оромдо кандый машиналар мантап јат?

228 таскаду. Берилген сөстөрлө эрмектер тургус. — С данными словами составь предложения.

Балдар, болды, городто, экскурсияда, городым, менин, јаан (кичинек).

229 таскаду. Табышкактын каруузын журап ал. — Отгадку нарисуй.

Көзнөктү туралар

Дома с окнами

Көлөсөлү мантажат.

Мчатся на колесах.

230 таскаду. Орус тилден көчүреле, бичип ал. — Переведи на алтайский язык, запиши.

Железная дорога, широкая улица, высокий дом, гостиница, большой город, столовая, разные машины.

токтоор јер — остановка

тепсенг — площадь

МЕНИН ЈУРТЫМ. — МОЕ СЕЛО.

231 таскаду. Кычыр. — Читай.

Менин јуртым

Менин јуртым тымык ару суунын јарадында турат. Јуртта школ, почта, магазин бар. Мен баштапкы класста үренедим. Менин адым Алтынай.

232 таскаду. Кеп сөсти бичип ал. — Спиши пословицу.

Öскөн јеринин öлөнги јараш,
Баскан јеринин баргаазы јымжак.

233 таскаду. Алтай тилге көчүреле, бичип ал. — Переведи на алтайский язык, запиши.

Белая береза, душистая черемуха, высокий кедр, теплый дом, ранняя весна, весенние дни, перелетные птицы, теплые варежки.

234 таскаду. Чокым кычыр. — Выразительно читай.

Туулар койнында

Чыдап өскөн

Малчы кижининг

Уулы болорым.

Атка минип

Салкынла жарышкам,

Бийик таскылда

Койлор кабыргам.

К. Тепуков.

јурт — село

тымык — тихий(ая, ое, ие)

төрөл — родина

табышту — шумный(ая, ое, ые)

ЖЕҢҮ. — ПОБЕДА.

235 таскаду. Кычыр. — Читай.

Бүгүн улу байрам. Жеңүниң күни. Бастыра улус
памятниктинҗанына келди. Мен таадамла кожо кел-
дим. Таадам жуулашкан. Ол жуудан шыркалу жанган.
Таадамда жуучыл кайралдар бар.

236 таскаду. Сурактарга каруу бер. — Ответ на воп-
росы.

Журукта кандый байрам көргүскен? Жеңүниң бай-
рамы керегинде нени билерин?

237 таскаду. Берилген сөстөрлө эрмектер тургус. —
С данными словами составь предложения.

Тогус, майда, күни, жеңүниң, жеңген, солдаттар,
бистин, өштүни.

238 таскаду. Чокым кычыр. — Выразительно читай.

Төрөлинге тийген өштүден

Быйан сакыба, тизеге туруп жайым сураба.

239 таскаду. Алтай тилге көчүреле, бичип ал. — Переведи на алтайский язык, запиши.

Железная дорога, большой город, моя родина,
моя земля, мое село, мой дом, широкая улица, веселые
дети, весенние дни.

жуу — война

жайым — свобода

жуулажат — воюет(ют)

өштү — враг

шырка — рана

шыркалу — раненный(ая, ое, ые)

МААЛА АЖЫ. — ОВОЩИ.

240 таскаду. Бичип ал. — Спиши.

Жаскы күн — бир жыл азырайт.

241 таскаду. Сурактарга каруу бер. — Ответ на вопросы.

Журукта жылдын кандый өйи көргүзүлгөн? Улус кайда иштенет? Олор нени эдет?

242 таскаду. Кычыр. — Читай.

Жас келди. Улус маала ла кыра ижинде. Бис энемле маалада иштендис. Энем согоно, чалкан, огурчын отургысты. Мен мырчак отургыстым.

243 таскаду. Берилген сөстөрлө эрмектер тургус. —
С данными словами составь предложения.

Келди, жылу, јас. Күндер, јаскы, жылу, турат. Иш-
тенет, улус, маалада. Иштенет, бистин, биле, ижинде,
маала, база.

244 таскаду. Эрмектерди орус тилге көчүр. — Предло-
жения переведи на русский язык.

Балдар маалада иштенет. Уулчактар грядкалар
јазады. Кызычактар моркоп, тату чалкан отургысты.

245 таскаду. Табышкактын каруузын јурап ал. — Отгад-
ку нарисуй.

Энези — јер,

Мать — земля,

Адазы — күн.

Отец — солнце.

согоно — лук

огурчын — огурец

ачу чалкан — редька

мырчак — горох

тату чалкан — репа

маала — огород

САД.

246 таскаду. Сурактарга каруу бер. — Ответ на вопросы.

Јурукта јылдыг кандый өйи көргүзилген? Садта улус нени эдет?

247 таскаду. Кычыр. — Читай.

Бисте сад бар. Сад јаан. Садта яблоня, груша, слива, вишня, агаш јиилек, бороңот өзөт. Бис ончобыс садта иштенерге сүүп јадыс.

248 таскаду. Бичип ал. — Спиши.

Күскиде бистинг сад бай. Мында жүзүн-јүүр јиилектер, яблоколор, слива, груша, вишня толтыра болот. Энем олордонг компот, варенье, повидло, джем кайнадат.

249 таскаду. Ёлгерди ёренип ал. — Выучите наизусть.

Яблоколор бийиктен

Янага имдегилейт.

Яна ла Оксана

Яблоколор тергилейт.

С. Сартакова.

- **250 таскаду.** Алтай тилге кёчүреле, бичип ал. — Переведи на алтайский язык, запиши.

Овоци, огород, горох, рыба, соловей, хариус, медведь, волк, лук, редька, корова, теленок, лошадь, лось, мальчик, дети.

агаш јиилек — малина

боронгот — смородина

ЖАЙ. — ЛЕТО.

251 таскаду. Чокым кычыр. — Выразительно читай.

Жайгы күн	Тумандар ууланат
Жылу чалыйт.	Туулар жаар.
Сурлаган чалын	Малчылар мендейт
Жерге калыйт.	Жайлузы жаар.

252 таскаду. Сурактарга каруу бер. — Ответь на вопросы.

Журукта нени көргүскен? Жайдын темдегин айдып бер.

253 таскаду. Сөзликтин болужыла көчүр. — Переведи с помощью словаря.

Жылу жай келди. Кушкаштар сүүнчилү кожондойт. Жаландарда кызыл, сары, көк, ак чечектер жайылат. Жайгы каникулдар башталды. Жайгыда кандый жакшы!

254 таскаду. Точкалардын ордына керектүү сөстөрдү бичи. — Вместо точек поставь нужные слова.

Жажыл жай Жылу күндөр Жараш чечектер

(Жайылат, келди, турат)

255 таскаду. Эрмектерди көчүр. — Предложения переведи.

Сын с отцом работают в саду. Мама с дочерью готовят обед.

чалын — роса

суркурайт — сверкает(ют)

жайлу — летняя стоянка

жайылат — цветет(ут)

256 таскаду. Чокым кычыр. — Выразительно читай.

Алтай жайгыда

Көк-чанкыр өңдүү бийик туулар. Теңериге жеткен мөңкүлөр. Калын тошты жара соккон суулар. Көпөгөш көлдө эжинген турналар. Учы жок жыш агашту аркалар. Кобыда жайканган чечектер. Тайгада атту кижиден бийик өлөн. Бу менин Алтайым жайгыда.

257 таскаду. Берилген сөстөрлө эрмектер тургус. — С данными словами составь предложения.

Келди, жай, торко, жажыл, амырап жат, каникулда, жайгы, балдар, ижи, өлөң, башталар, удабас.

258 таскаду. Алтай тилге көчүр. — Переведи на алтайский язык.

Теплое лето, голубой цветок, зеленая трава, жаркий день, летние каникулы, длинный день, летний день.

259 таскаду. Чокым кычыр. — Выразительно читай.

Анданган суучакта
Апагаш көбүктөр
Айланьп, айланьп
Агынла көндүгөт.

С. Сартакова.

260 таскаду. Табышкактын каруузын журап ал. — Отгадку нарисуй.

Түн болзо, көзин жумат,
Түш болзо, көзин ачат.
Ночью закрывает глаза,
Днем — открывает.

ЎРЕНГЕНИН ЖЫЛДЫҢ УЧЫНДА КАТАП КӨРӨРИ.

261 таскаду. Берилген сөстөрлө кыска куучын тургус.

Алтай, бай, ан-куш, агаштар, жүзүн-жүүр, жерлик тындулар, суулар, туулар, көлдөр, балык, куштар, айу, бөрү, койон, чаран, чортон, куулар, турналар, бар.

262 таскаду. Чөрчөктин үзүгүн чокым кычыр. Бу үзүкте кандый темаларга учурлалган сөстөр туштап жат?

Жер-женгис ар-бүткендү Алтай. Онын эм-томду суулары терен кобыларды төмөн агат. Карбайышкан будакту агаштары жайы-кыжы бүр саргарбас болуп өзөт. Ол агаштарда, жажыл бүрлү будактарда куштардын үни серибейт. Түни-түжи жаңыланып ла турат.

263 таскаду. Сөстөрдү алтай тилге көчүр.

Учитель, медведь, талкан, айыл, ложка, волк, яблоко, огонь, огурец, мама, сестренка, береза, тетерев, корова, рысь, одежда, улица, бабушка, нож, лошадь.

264 таскаду. Улгерди үренип ал. — Выучи стихотворение.

Баштапкы класста жакшы үрендис.

Экинчи класска ончобыс көчтис.

Жакшы болзын, баштапкы класс!

Сагы бисти, экинчи класс!

БАЖАЛЫКТАР

Школ. — Школа.	9
Класс.	11
Школдо тудунар-кабынар немелер. — Школьные принадлежности.	18
Танышканы. — Знакомство.	21
Тоолор. — Числа.	24
Күс. — Осень.	29
Тура. — Дом.	34
Айылда. — В аиле.	36
Айак-казан. — Посуда.	38
Аш-курсаk. — Продукты.	41
Биле. — Семья.	46
Кыш. — Зима.	51
Жаңы жыл. — Новый год.	54
Агаштар. — Деревья.	56
Жерлик тындулар. — Дикие животные.	59
Куштар. — Птицы.	65
Балыктар. — Рыбы.	69
Айылдың тындулары. — Домашние животные.	71
8 Март — үй улустың байрамы. — 8 Марта — женский праздник.	76
Жас. — Весна.	78
Кижиниң ижи. — Профессия человека.	82
Тон-өдүк. — Одежда.	84
Город.	86
Светофор.	88
Транспорт.	90
Мениң журтым. — Мое село.	92
Жеңү. — Победа.	94
Маала ажы. — Овощи.	96
Сад.	98
Жай. — Лето.	100
Ўренгенин жылдың учында катап көрөри.	103

